

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017 (HE 134/2016 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 24.10.2016.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- kansliapäällikkö Jukka Juusti, puolustusministeriö
- ylijohtaja, osastopäällikkö Teemu Penttilä, puolustusministeriö
- yksikön johtaja, talousjohtaja Kristiina Olsson, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja, puolustusministeriö
- budjettineuvos Petri Syrjänen, valtiovarainministeriö
- suunnittelupäällikkö, prikaatikenraali Sampo Eskelinen, Pääesikunta
- eversti Kari Pietiläinen, Maavoimien esikunta
- komentajakapteeni Hannu Roponen, Merivoimien esikunta
- eversti Timo Herranen, Ilmavoimien esikunta
- toiminnanjohtaja Pertti Laatikainen, Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- pääsihteeri Tuija Karanko, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- toiminnanjohtaja Olli Nyberg, Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerien Liitto ry
- pääluottamusmies Mika Ylönen, Upseeriliitto ry
- puheenjohtaja Mika Oranen, Aliupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Sakari Vuorenmaa, Päälystöliitto ry
- puheenjohtaja Mikko Halkilahti, Suomen Reserviupseeriliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen puolustuksen toimintaympäristö on muutoksessa, sitä kuvaa ennakoimattomuus ja epävarmuus. Suomen puolustusta kehitetään tilanteessa,

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

jossa puolustukselle asetetut vaatimukset kasvavat samalla kun puolustukseen käytettävissä olevat voimavarat säilyvät rajallisina.

Valiokunta toteaa, että puolustusvoimauudistusta tehtäessä ei ollut nähtävissä, millaisessa turvallisuusympäristössä puolustusvoimat joutuu toimimaan tämän vuosikymmenen loppupuolella ja 2020-luvulla. Kaikki Suomen naapurivaltiot ovat kevään 2014 jälkeen nostaneet merkittävästi paitsi toimintansa tasoa myös puolustusbudjettejaan, ja esimerkiksi Ruotsin ja Norjan puolustusbudjetti on Suomeen nähden kaksinkertainen. Vastaavasti Suomi on omilla toimillaan palauttanut toiminnan tason, joka oli olemassa ennen vaalikaudella 2011—2015 puolustusbudjettiin tehtyjä leikkauksia. Hallitusohjelmaan kirjattu ja parlamentaariseen valmisteluun perustuva lisärahoitus materiaalisen valmiuden kehittämiseen ei saadun selvityksen mukaan sen sijaan kompensoi täysimääräisesti materiaaliseen valmiuteen tehtyjä leikkauksia.

Puolustusministeriön hallinnonalaa koskevan budjettiesityksen perusteluissa todetaan, että Suomen puolustuskyvyn ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennalta ehkäisevä kynnys sotilaalliselle voimankäytölle ja sillä uhkaamiselle sekä kyky torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Ennaltaehkäisy säilyy puolustuksen prioriteettina. Valiokunta korostaa ennalta ehkäisevän kyvyn kehittämisen merkitystä ja toteaa tässä yhteydessä, että sitä on mahdollista kehittää myös lainsäädäntötoimin. Eduskunta on jo hyväksynyt esityksen asevelvollisuuslain muuttamisesta (HE 44/2016 vp), ja tiedustelulainsäädännön uudistamista koskeva hanke — jolla osaltaan pyritään parantamaan ennakkovaroituskykyä — on käynnissä.

Vuodelle 2017 suunniteltu toiminnan taso on varusmieskoulutuksessa 35 sotaharjoitus- ja muuta maastovuorokautta, 18 000 koulutettua reserviläistä, 8 800 Hornet-lentotuntia, 1 600 NH90-helikopterilentotuntia sekä 1 300 alusvuorokautta. Valiokunta pitää välttämättömänä, että nämä tavoitteet myös saavutetaan.

Puolustusbudjetti vuodelle 2017

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään vuoden 2017 talousarvioesityksessä määrärahoja 2 824 miljoonaa euroa. Tästä on kehykseen kuuluvia menoja 2 460 miljoonaa euroa ja kehyksen ulkopuolisia arvonlisäveromenoja 364 miljoonaa euroa. Budjettiesitys sisältää hallitusohjelmassa mainitun määrärahalisäyksen materiaalien suorituskykypuutteiden korjaamiseen. Lisäys kasvaa kuluvalla vuodelle myönnetystä 50 miljoonasta eurosta 80 miljoonaan euroon vuonna 2017.

Toimintamenoasäästöjen määrä on kasvamassa noin 12 miljoonalla eurolla vuoteen 2016 verrattuna. Kilpailukykysojimus vähentää lisäksi hallinnonalan toimintamenoasäästöjä noin 26 miljoonalla eurolla. Menojen yhteismäärä on 62 miljoonaa euroa pienempi kuin vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä johtuu pääosin siitä, että vuoden 2016 talousarvio sisältää huomattavan määrän materiaalihankintojen menoja, jotka myöhennettiin vuosilta 2013—2015 vuodelle 2016, jotta rahoitus ja hankintojen toimitusajat vastaisivat paremmin toisiaan.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan puolustusmateriaalihankintojen määräraha muutetaan kolmevuotisesta siirtomäärärahasta viisivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Muutoksella

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

pyritään lisäämään monivuotisten puolustusmateriaalihankkeiden rahoituksen joustavuutta ja vähentämään talousarvioon tehtäviä teknisiä muutoksia. Valiokunta pitää esitettyä 5 vuoden tarkastelujaksoa hyvänä uudistuksena. Suurten materiaalihankkeiden läpivienti edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan kevään ja kesän kehyspäätösten mukaisia lisäsäästövelvoitteita ei voida kattaa niistä käyttötarkoituksista, joihin ne päätöksen mukaisesti pitäisi kohdentaa. Palkkaliikumaleikkauksen tarkentunutta määrää ja kilpailukyky sopimuksen vaikutusta (työajan pidentyminen) ei voida sisällyttää palkkakehykseen, vaan ne joudutaan kattamaan muista toimintamenoista. Säästövelvoitteet joudutaan kattamaan muun muassa hallinnollisia kuluja leikkaamalla ja yli- ja haittatöitä vähentämällä. Jos toimintamenojen sisäiset toimenpiteet eivät riitä, puolustusvoimat esittää mahdolliset momenttien väliset muutokset vuoden 2017 ensimmäisen lisätalousarvioehdotuksen yhteydessä.

Materiaalihankinnat vuonna 2017

Puolustusmateriaalihankintoihin esitetään ensi vuonna noin 480 miljoonaa euroa, joka on noin 20 % puolustusbudjetista. Puolustusvaliokunta on johdonmukaisesti esittänyt, että materiaali budjetin osuus kokonaisbudjetista tulisi olla noin 1/3. Puolustushallinnon kuulemat asiantuntijat toivat esiin, että puolustusmateriaalia hankitaan myös toimintameno budjetista, josta rahoitetaan varaosahankintoja ja kaluston kunnossapitoa. Varaosien hankintaja kaluston kunnossapito toimintameno budjetin kautta ei valiokunnan mielestä poista seuraavassa kappaleessa kuvattua perusongelmaa.

Valiokunnan näkemyksen mukaan ongelmaksi muodostuu nykyisellä budjettirakenteella erityisesti käytöstä poistuvan puolustusmateriaalin korvaaminen noin 500 miljoonan euron hankintabudjetilla tilanteessa, jossa puolustusmateriaali kallistuu vuosittain 5—7 prosenttia. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä lokakuussa 2014 julkaistuun parlamentaarisen seurantaryhmän laatimaan puolustuksen pitkän aikavälin haasteita käsitelleeseen raporttiin, jossa todetaan seuraavaa: "Nykyisen rahoitustason säilymisen ratkaisussa tarkasteltiin annettua noin 500 miljoonan euron kehystasoa. Tässä rahoitusratkaisussa puolustusmateriaali-investointien osuus puolustusbudjetista on noin 21 %, joka on riittämätön taso. Materiaalisen suorituskyvyn supistuva rahoitustaso jatkaa yhä puolustuskyvyn laskua. Kaikkien puolustushaarojen joukkojen varustamisasteeseen ja taistelukestävyyteen jää vakavia puutteita. Materiaali-investointitason säilyminen nykytasolla johtaa puolustusreformiin hallituskaudella 2019—2023. Puolustusreformista olisi tehtävä päätös jo tulevalla hallituskaudella 2015—2019."

Puolustusvaliokunta huomauttaa, että puolustusreformi-käsitteellä ymmärretään tässä yhteydessä ajautumista tilanteeseen, jossa puolustusratkaisun strategisia perusvalintoja eli koko maan puolustamista, yleistä asevelvollisuutta ja sotilaallista liittoutumattomuutta joudutaan arvioimaan uudelta pohjalta.

Henkilöstön asema puolustusvoimauudistuksen jälkeen

Puolustushallinnossa käynnistettiin vuonna 2012 puolustusvoimien laaja uudistaminen. Uudistuksen tavoitteena oli Suomen puolustuskyvystä huolehtiminen ja pysyvien kustannussäästöjen

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

aikaansaaminen. Uudistuksella puolustusvoimat sopeutettiin pieneneviin ikäluokkiin ja kasva-
viin kustannuspaineisiin. Uudistuksen lähtökohtia olivat puolustusvoimien nykyisten lakisääteis-
ten tehtävien jatkuminen, yleisen asevelvollisuuden toimivuuden varmistaminen sekä puolustus-
periaatteen kehittäminen alueellisen puolustuksen pohjalta. Puolustusvoimauudistus astui voi-
maan 1.1.2015, ja sen myötä puolustusvoimien vahvuus laski noin 12 000 henkeen, joista ammat-
tisotilaita on noin 8 000 henkeä.

Valiokunta pitää keskeisen tärkeänä, että varusmies- ja reserviläiskoulutus pysyy määrällisesti ja
laadullisesti korkealla tasolla. Vain tätä kautta reserviläisarmeijaan perustuva puolustusratkaisu
voi toimia halutulla tavalla. Tässä yhteydessä valiokunta ilmaisee huolensa siitä, kuinka perus-
koulutuskaudella tavoitteeksi asetettu 2,5 kouluttajaa joukkuetta kohden käytännössä saavute-
taan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tähän tavoitteeseen pääseminen tulee olemaan
monissa varuskunnissa hyvin haasteellista. Valiokunta huomauttaa lisäksi, että myös kouluttaji-
en taustalla on huomattava merkitys koulutuksen sisällön kannalta — onko kyse ammattisotilais-
ta vai juuri varusmiespalveluksen suorittaneista määräaikaisista sopimussotilaita.

Valiokunta on huolissaan puolustusvoimien ammattisotilaiden ja siviilihenkilöiden jaksamisesta.
Sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaympäristön muutoksesta johtuva sotilaallisen valmiu-
den tehostaminen ja uudet valmiudelliset järjestelyt toteutetaan samalla henkilöstöllä, jota käyte-
tään varusmiesten ja reserviläisten kouluttamiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan
sama henkilöstö vastaa niin varusmiesten kuin reserviläisten kouluttamisesta ilman, että koulu-
tuskasojen väliin jää riittävästi aikaa lepoon ja suunnitteluun. Vastaavat haasteet rasittavat sa-
malla myös tukijärjestelmien ja huoltoa: kertausharjoitusten määrien lisääminen edellyttää tu-
kipalveluita lähes kaikkina viikoppäivinä. Lisäksi koulutuskalusto on jatkuvassa käytössä, jol-
loin huollolle ja kunnossapidolle ei jää riittävää aikaa.

Kilpailukyky sopimus vähentää hallinnonalan toimintamäärärahoja noin 26 miljoonalla eu-
rolla, mikä johtaa laskennallisesti muun muassa noin 50 henkilötyövuoden vähentämiseen puo-
lustusvoimissa. Valiokunnan mielestä on selvää, ettei puolustusvoimien henkilöstömäärää ole
mahdollista vähentää nykyisestä, henkilöstöresursseja pitäisi pikemminkin maltillisesti kasvat-
taa. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä puolustusministeriön toukokuussa 2016 valtiovarainmi-
nisteriölle tekemään kehityksen ylittävään ehdotukseen 2,6 miljoonan euron lisämäärärahasta
määräaikaisten sopimussotilaiden (100 htv) palkkaamiseen. Puolustusministeriö arvioi, että ase-
velvollisten koulutuksessa tarvittavan kouluttajamäärän ylläpitäminen edellyttää vuosittain noin
300 henkilötyövuotta vastaavaa määrää sopimussotilaita. Tätä kautta päästäisiin puolustusvoima-
uudistuksessa tavoitteeksi asetettuun 2,5 kouluttajaan peruskoulutuskauden joukkuetta kohden ja
tuettaisiin nuorten työllistymistä.

Valiokunnan mielestä tämä puolustusministeriön esitys kuvaa hyvin nykytilannetta: puolustus-
voimauudistuksen jälkeinen ajanjakso on konkreettisesti osoittanut, että puolustusvoimien hen-
kilöstömitoitus ei kaikin osin vastaa siihen tehtäväkirjoon, josta henkilöstön on määrä selvitä.
Valiokunnan mielestä on selvää, ettei tilanne voi pitkään jatkua samanlaisena. Puolustuselon-
teossa on arvioitava totuudenmukaisesti, millaisin henkilöstöresurssein puolustusvoimat kyke-
nee tehtävistään tosiasiallisesti suoriutumaan.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

Vapaaehtoinen maanpuolustus puolustusbudjettiesityksessä

Vapaaehtoisella maanpuolustustyöllä on valiokunnan mielestä suuri merkitys suomalaisen puolustusjärjestelmän uskottavuuden ja korkean maanpuolustustahdon kannalta. Kertausharjoituksia järjestetään edelleen liian vähän sodan ajan 230 000 hengen reservin kokoon nähden. Vapaaehtoinen maanpuolustustyö tarjoaa reserviläisille arvokkaan kanavan täydentää osaamistaan ja sotilastaitojaan.

Tätä taustaa vasten valiokunta ei voi pitää hyväksyttävänä maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen esitettyä määräraha-leikkausta, joka supistaisi maanpuolustusjärjestöille annettavaa valtionapuosuutta noin viidenneksellä. Esitetty 404 000 euron leikkaus kohdistuu pääosin puolustusministeriön suurimmalle avustuksen saajalle Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettävään valtionavustukseen, mutta vaikuttaa kielteisellä tavalla myös muiden maanpuolustusjärjestöjen toimintaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuosittaisten budjettileikkausesitysten takia maanpuolustusjärjestöjen toiminnan suunnittelusta tulee erittäin vaikeata. Valiokunta huomauttaa että reserviläiset käyttävät vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön huomattavan määrän omaa vapaa-aikaansa, ja eläminen jatkuvassa epävarmuudessa rapauttaa vähitellen intoa osallistua koulutus- ja harjoitustoimintaan.

Valiokunta pitää kestäättömänä tilannetta, jossa valtiovarainministeriö esittää — vastoin puolustusministeriön kantaa — vuosi toisensa jälkeen maanpuolustusjärjestöille esitettyä valtionavustusta leikattavaksi. Eduskuntakäsittelyssä järjestötoiminnan tukemiseen esitetyt leikkaukset on lopulta palautettu joko täysimääräisesti tai suurelta osin. Tämä menettelytapa, joka uhkaa jatkaa myös tulevina vuosina, antaa täysin väärän signaalin valtiovallalta maanpuolustustyön merkityksestä.

Valiokunta toteaa, että maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen osoitettua noin kahden miljoonan euron vuosittaista tukea voidaan millä tahansa kriteerein arvioituna pitää erittäin kustannustehokkaana tapana tukea Suomen puolustusta. Valiokunta huomauttaa, että vapaaehtoisen maanpuolustustyön merkitys huomioidaan myös hallitusohjelmassa: "Hallitus varmistaa kertausharjoitusten riittävän määrän. Lisäksi vapaaehtoisten harjoitusten ja reservin omaehtoisen koulutuksen edellytykset turvataan."

Puolustusvaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle maanpuolustusjärjestöjen toimintaan esitetyn 404 000 euron leikkauksen valtionapuosuuden palauttamista ja vetoaa valtioneuvostoon, jotta vuoden 2018 puolustusbudjetin käsittelyn osalta ei enää jouduttaisi vastaavaan tilanteeseen kuin nyt.

Suomalaisen puolustusteollisuuden asemasta

Suomalaisella puolustusteollisuudella on tärkeä rooli Suomen puolustusratkaisussa, erityisesti sotilaallisen huoltovarmuuden ja järjestelmien ylläpitokyvyn kannalta. Asejärjestelmien toimivuuden ja työllisyyden kannalta on tärkeää, että kalustoa voidaan valmistaa, huoltaa, korjata ja päivittää kotimaassa mahdollisimman paljon. Suomalainen puolustusteollisuus työllistää suoraan 6 300 henkilöä.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

Valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on hyväksynyt periaatepäätöksen Suomen puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan turvaamisesta huhtikuussa 2016. Päätöksessä määritetään Suomen puolustuksen kriittiset suorituskykyalueet sekä niiden hallinnan kannalta kriittiset teknologiat. Päätöksellä annetaan perusteet muun muassa kotimaahan kohdistettavista hankinnoista ja teollisen yhteistyön velvoitteista. Päätöksessä todetaan, että kriittisten suorituskykyalueiden ja niiden tarvitsemien teknologia-alueiden kohdalla tulee varmistaa, että Suomessa säilyy tarvittava teknologinen osaaminen, järjestelmien elinjakson hallinta, tuotanto, tutkimus ja kehitys, suunnittelu, integraatio-, huolto-, ylläpito- sekä vauriokorjauskyky kaikissa oloissa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että periaatepäätöksen mukaiset linjaukset myös käytännössä näkyvät puolustusvoimien hankintatoimissa. Valiokunta painottaa, että puolustusvoimien tulee tehdä hankintoja kotimaasta aina, kun se on huoltovarmuus- tai suorituskykyistä perusteltavissa — sisämarkkinoita koskeva sääntely mahdollistaa tämän.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusvoimien tutkimus- ja kehitystoiminnalla on suuri merkitys erityisesti strategisissa suorituskykyhankkeissa (Laivue 2020- ja HX-hanke). Hankkeissa hankitaan teknologiaa ja järjestelmiä, joita puolustusvoimat ei ole aikaisemmin hankkinut tai käyttänyt ja joiden ylläpidosta ei Suomessa ole kokemuksia. Valiokunta korostaa, että vain riittävällä T&K-panostuksella saadaan aikaan tarvittava ymmärrys järjestelmien suorituskykyvaatimuksista, elinkaarikustannuksista, huoltokonseptista ja järjestelmien kriisiajan käytön ja ylläpitämisen edellyttämästä kansallisen osaamisen kehittamisestä. Euroopan puolustusvirasto on suosittanut jäsenmaille 2 %:n tasoa tutkimus- ja kehitystoimintaan kokonaispuolustusbudjetista.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menoista

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin esitetään vuodelle 2017 noin 47 miljoonaa euroa, missä on lisäystä 10 miljoonaa euroa vuoden 2016 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu pääosin Irakin koulutusoperaatiosta. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot, 38 miljoonaa euroa, sisältyvät ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisten kriisinhallintajoukkojen suunniteltu yhteisvahvuus eri operaatioissa — pääosin Libanonissa, Irakissa ja Afganistanissa — tulee olemaan talousarvioesityksen mukaan noin 410 henkilötyövuotta.

Valiokunta huomauttaa, että Sipilän hallitusohjelman sotilaallista maanpuolustusta koskevassa liitteessä todetaan, että Suomi vähentää osallistumista sotilaallisiin rauhanturvaoperaatioihin keskittyen sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa Suomen kannalta merkityksellisimpiin ja vaikuttavimpiin operaatioihin. Valiokunta toteaa, että Ranskan terrori-iskujen seurauksena Suomi on kanavoinut EU:n avunantolausekkeen kautta pyydettyä apua Ranskalle sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden vahvistamisena niin Libanonissa kuin Irakissakin. Molempien operaatioiden osalta tehdyt vahvistukset ovat määräaikaista. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivinen toimija sotilaallisessa kriisinhallinnassa myös jatkossa tukien erityisesti YK-johdoista kriisinhallintaa.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

Ruokahuollon kilpailuttaminen vuonna 2017

Hallitusohjelmassa linjataan, että puolustusvoimien ruokahuolto avataan kilpailulle vuonna 2017. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ruokahuollosta vastaa nyt Leijona Catering, joka on puolustusvoimien strateginen kumppani. Strategiset kumppanit eroavat tavallisista kumppaneista siinä, että ne tekevät puolustusvoimien kanssa yhteistyötä kriisinajan valmiudessa ja varmistavat yhteiskunnan huoltovarmuuden turvallisuustilanteesta riippumatta. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan puolustushallinto on ollut tyytyväinen Leijonan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Edellä todettuun viitaten puolustusvaliokunta esittää omana näkemyksenään, että tosiasiallista tarvetta tai edellytyksiä ruokahuollon kilpailuttamiseen ei ole.

Lopuksi

Hallitusohjelmassa linjataan, että Suomen puolustus perustuu yleiselle asevelvollisuudelle ja koko maan puolustamiselle ja että puolustuksen uskottavuudesta huolehditaan kaikissa olosuhteissa. Tätä taustaa vasten vuoden 2017 puolustusbudjettiesitystä voi pitää eräänlaisena minimitasona, jossa paljon lasketaan myös sen varaan, että minimimäärään supistettu puolustusvoimien henkilöstö jaksaa suoriutua niin perinteisistä kuin uusista valmiudellisista tehtävistä.

Valiokunta toteaa, että Suomen puolustusjärjestelmän perusratkaisut ovat toimivat myös jatkossa, mutta vain riittävän resursoinnin turvin. Nykyisellä rahoitustasolla uskottavaa materiaalista valmiutta on vaikea ylläpitää ensi vuosikymmenellä ja sen jälkeen. Puolustuselonteossa on annettava selkeät vastaukset siihen, kuinka materiaaliseen valmiuteen liittyvät kysymykset hoidetaan ja millaisella henkilöstörakenteella puolustusvoimat tehtävistään suoriutuu, sekä kansainvälisten tehtävien laajuuteen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen resurssien turvaamiseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.10.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Mika Kari sd
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Lea Mäkipää ps
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Satu Taavitsainen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

Eriävä mielipide

Perustelut

Kilpailukyky sopimuksen vaikutukset hallinnonalan säästöihin

Puolustusministeriön pääluokkaan on sisällytetty laskennallinen 107 miljoonan euron säästö joh-tuen kilpailukyky sopimuksen mukaisesta työajan pidennyksestä. Säästö ei kuitenkaan realiso-i-du, eikä sen laskentaperusteita kyetty avaamaan asiantuntijakuulemisessa. Pelkkä maininta "työ-ajan pidentämisestä johtuva vähennys on ns. epäsuora eli säästö edellyttää virastolta toimenpitei-tä" ei täytä hyvän talouden suunnittelun tunnusmerkkejä. Vähennys on liki kolmannes toiminta-menojen momentin kokonaissäästöä. Tulevina vuosina 2018—2020 sama, oletettu säästö sisäl-tyy kehykseen.

Valtion talousarvioon pitäisi kuitenkin sisällyttää kaikki menot ja tulot sekä niiden oikeat lasken-taperusteet läpinäkyvästi.

Puolustusministeriön erillisrahoituksen toteutettavien hankintojen valmistelu

Puolustusministeriön henkilöstötilanne on haastava. Tilannetta vaikeuttavat entisestään uudet säästöt, jotka johtuvat mm. kilpailukyky sopimuksesta ja palkkaliukumaleikkauksista. Nykyisillä menokehyksillä myös hankintojen ja henkilöstömenojen keskinäinen suhde vaikeuttaa järkevää henkilöstöpolitiikkaa.

Puolustusministeriöllä on valmisteilla kaksi jättiluokan hankintaa: korvaava hävittäjä hankinta ja Laivue 2020 -projekti. Jotta hankkeet saadaan valmisteltua riittävän huolellisesti, joudutaan val-mistelutyöhön irrottamaan riittävä henkilöstö. Se kuormittaa entisestään niukkoja henkilöstöre-sursseja. Talousarvioesityksessä tai valiokunnan lausunnossa ei tätä ole riittävästi huomioitu.

Isoissa puolustusministeriön hankinnoissa tulee käyttää kaikki mahdollinen osaaminen ja lain-säädännön suoma liikkumatila, jotta hankintojen työllisyysvaikutus Suomessa saadaan maks-i-moitua ja huoltovarmuus turvattua.

Leijona Catering

Puolustushallinnon ruokahuollon yhtiöittäminen johti työntekijöiden työsuhteen ehtojen oleelli-seen heikkenemiseen. Aikanaan yhtiöittäminen kyseenalaistettiin asiaperustein, ja yhtiöittämi-nen olikin virhe. Nyt sillä tiellä ei tule enää edetä eikä Leijona Cateringin toimintaa pidä kilpai-luttaa. Se olisi pitänyt valiokunnan kannanotossa todeta yksiselitteisesti.

Kansainvälinen kriisinhallinta

Kansainvälinen kriisinhallinta on yksi puolustusvoimien perustehtävistä. Suomella on vuosikym-menten pituinen historia osallistumisesta rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin. Suomi on ollut valmis kantamaan vastuuta rauhan ja vakauden ylläpitämisestä ja edistämisestä.

Valiokunnan lausunto PuVL 6/2016 vp

Lähi-idän ja Afrikan konfliktit näkyvät myös Euroopassa pakolaiskriisinä. Vakautta ja rauhaa lisäävä työ kohdealueilla on ensiarvoista kestävän ratkaisun aikaansaamiseksi.

Se ei kuitenkaan voi tarkoittaa sitä, että Suomi on aina siivoamassa toisten jälkiä. Kriisien kokonaisvaltainen haltuun ottaminen edellyttää sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä kehitysavun keinoin tehtävää työtä. Aktiivinen osallistuminen kriisinhallintaan vähentää tarvetta toimille myöhemmässä vaiheessa. Pienen maan on ehkä parempi keskittyä tarkkaan valittujen, harvalukuisempien operaatioiden toteuttamiseen. Esimerkiksi Afganistanissa ei ole näkyvissä konfliktin ratkaisua. Suomi on käyttänyt Afganistanin operaatioihin jo yli 800 miljoonaa euroa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotan, että valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.10.2016

Markus Mustajärvi vas